

пояснює розвиток економік-переслідувачів. Вона припускає взаємодію і динамічні зміни в економічних відносинах між передовими країнами (лідерами) і тими, що розвиваються (доганяючими) країнами, оскільки останні розвивають свої економіки, змагаючись з лідерами.

Ця теорія підтверджується процесом успішної погоні багатьох країн що розвиваються (особливо азіатських) за світовими лідерами, особливо в секторі виробництва споживчих товарів з низькою доданою вартістю. Незважаючи на те, що в багатьох промислово розвинутих країнах розвиток торгових відносин іноді ще стримується (наприклад, мультифіброва угода по текстилю, протекціоністські сільськогосподарські стратегії США і ЄС), країни, що розвиваються намагаються не відставати, від своїх промислово-розвинених конкурентів і по можливості розвивати власну промислову базу. Подібний феномен також можна спостерігати в перехідних економіках Центральної і Східної Європи, що зіштовхуються з перешкодами на шляху експорту певних товарів у країни Європейського Союзу (наприклад, сільськогосподарська продукція, сталепродукти, алюміній). Але низька вартість робочої сили і багаті природні ресурси (особливо в країнах-членах СНД) дозволяють стверджувати, що ці країни є найважливішими новими реципієнтами ПП. Для активізації процесу "погоні за лідером" необхідно усунути торгові бар'єри і запропонувати ТНК умови, при яких вони стали б переміщати свої технології і ноу-хау у великих обсягах.

Парадигма "журавлиного клину" надає політикам і аналітикам України три цікавих факти, які останні повинні мати на увазі при розробці планів економічного розвитку країни і ПП-інструментів:

- Парадигма демонструє, що міжнародна економічна інтеграція дозволяє перехідним економікам доганяти і навіть переганяти передові країни. Країна повинна залишатися відкритою для зовнішнього світу і, зокрема, для ПП від іноземних ТНК, що є незамінним доповненням державної допомоги.
- Фактор ПП, введений у парадигму Коджимою і Озавою, підкреслює необхідність вироблення розумної ПП-політики для прискорення процесу економічного розвитку.
- Слід зазначити, що викликаний ПП економічний розвиток у країні-лідері може вплинути на сусідні країни, особливо якщо їхні дії скоординовані. Наприклад, позитивні зрушення в Україні можуть підвищити економічний потенціал ГУАМ (власне у Грузії, Молдові, Азербайджані) і у цілому активізувати віртуальний економічний цикл у регіоні.

А. Ключ, студент

ТЕОРІЯ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ПРОДУКТУ

У середині 60-х рр. американський економіст Р. Вернон висунув теорію життєвого циклу продукту, у якій спробував пояснити розвиток світової торгівлі

готовими виробами на основі етапів їхнього життя, тобто періоду часу, протягом якого продукт має життєздатність на ринку й забезпечує досягнення цілей продавця. Цикл життя продукту охоплює чотири стадії – впровадження, ріст, зрілість і занепад.

На першій стадії відбувається розробка нової продукції у відповідь, як правило, на виниклу потребу в середині країни. Тому на цій стадії виробництво нового продукту носить дрібносерійний характер, вимагає високої кваліфікації робітників і концентрується в країні нововведення (зазвичай це промислово розвинена країна), а виробник займає майже монопольне положення, і лише невелика частина продукту надходить на зовнішній ринок, також до промислово розвинутих країн.

На стадії росту попит на продукт росте і його виробництво розширюється і поступово поширюється на інші розвинені країни, продукт стає більше стандартизованим, збільшується конкуренція між виробниками й розширюється експорт.

На стадії зрілості переважає великосерійне виробництво, у конкурентній боротьбі переважаючим стає ціновий фактор, і в міру розширення ринків і поширення технологій країна нововведення поступово втрачає свої початкові конкурентні переваги. Починається переміщення виробництва в країни, що розвиваються, де дешева робоча сила може бути ефективно використана в стандартизованих виробничих процесах.

У міру того як життєвий цикл продукту переходить у стадію занепаду, попит, особливо в розвинених країнах, скорочується, виробництво й ринки збуту концентруються переважно в країнах, що розвиваються, а країна нововведення стає чистим імпортером, і займається розробкою нових товарів.

Теорія життєвого циклу продукту досить реалістично відображає еволюцію багатьох галузей, однак не є універсальним поясненням тенденцій розвитку міжнародної торгівлі. Якщо наукові дослідження й розробки, передова технологія перестають бути основним фактором, що визначає конкурентні переваги, виробництво продукту дійсно буде переміщатися в країни, що володіють порівняльною перевагою по інших факторах виробництва, наприклад, дешевій робочій силі. Однак існує багато товарів (з коротким життєвим циклом, високими витратами на транспортування, що мають значні можливості для диференціації по якості, вузьке коло потенційних споживачів тощо), які не вписуються в теорію життєвого циклу.

Теорія життєвого циклу продукту має своє застосування і в міжнародному туризмі. Ключовим елементом туристського продукту є туристський центр, якому властива еволюція, аналогічна життєвому циклу товару. У туризмі все починається з дослідження невеликої групи мандрівників-першовідкривачів, які хочуть уникнути інституціональних подорожей і любоватися дикою, ще ніким не зіпсованою природою. У цей період туризм не робить впливу на місцевість, а місцеве населення активно контактує з мандрівниками.

На стадії впровадження жителі нових туристських місцевостей самі починають залучати мандрівників, пропонуючи їм нічліг. Подальший ріст числа туристів стимулює місцеву владу розвивати інфраструктуру, як це відбувалося,

наприклад, на невеликих островах Карибського басейну та у Тихоокеанському регіоні.

Далі йде стадія розвитку, коли число туристів інтенсивно росте, особливо в пікові періоди, і іноді перевищує чисельність місцевого населення. Контроль за розвитком туризму переходить із рук місцевої адміністрації в руки зовнішніх компаній, які швидкими темпами починають розвивати інфраструктуру, тим самим змінюючи вигляд туристського центра, що народжується. Однак цей бурхливий розвиток має і свою негативну сторону – надмірне збільшення чисельності населення й пов'язане з цим навантаження на місця життєзабезпечення. На цій стадії розвитку перебувають такі країни Північної Африки, як Туніс і Марокко.

На стадії зрілості спочатку сповільнюється ріст прибуття іноземних гостей, хоча загальне число прибуваючих усе ще росте й перевищує чисельність місцевого населення. Центр туризму перетворюється в повністю завантажену частину індустрії туризму з готелями великих транснаціональних готельних ланцюгів і франчайзинговими підприємствами. Далі розвиток цього центра бізнесу, відпочинку й розваг досягає свого піка, після чого мода на нього падає, і він тримається тільки за рахунок повторних прибуттів, які коштують більших зусиль, що запроваджуються центром. В останнього виникають економічні й соціальні проблеми. Наочним прикладом таких центрів туризму можуть служити знамениті курорти Іспанії, Італії й Франції, а також курорти Карибського басейну.

На заключній стадії занепаду туристський центр стає малопривабливим для більшості туристів і при цьому сильнозалежним від рідких подорожуючих на короткі канікули або відпочиваючих з найближчих районів. Влада намагається пожвавити центр за допомогою залучення клієнтів, використовуючи нові канали просування й збуту або переоснащуючи центр для використання в інших цілях. Наприклад, так трапилося з дуже відомим курортом США під Нью-Йорком – Атлантик-Сіті, що був перетворений у центр ігрового бізнесу.

Т. Кравченко, студентка

СЕМЮЄЛЬ ХАНТІНГТОН „ЗІТКНЕННЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙ”

В останній час глобалізація, зростання частки сучасних послуг і технологій у світовому валовому національному продукті за рахунок у тому числі енергоносіїв прискорили тенденцію відставання деяких цивілізацій, зокрема ісламської. Цю тенденцію поглибив демографічний вибух, що створив у більшості країн регіону застійне масове безробіття серед молоді.

Особливо нестерпним цей наростаючий конфлікт став в останні двадцять – тридцять років ХХ ст., коли інформаційна революція охопила весь світ. Почало наростати почуття безвиході, несправедливості світу. До того ж правителі багатьох країн регіону навіть не намагались виправити ситуацію, модернізувати свої суспільства. Система освіти залишається відсталою, становище жінок, практично виключених із суспільного виробництва, майже не змінюється.